

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ КРАЇНИ

У статті розглянуто питання досвіду зарубіжних країн щодо державної підтримки інноваційного розвитку вітчизняного аграрного сектору. Встановлено, що інвестиційна активність галузей економіки, як правило, визначається їх фінансовими можливостями і привабливістю для інвесторів. Остання, у свою чергу, залежить від економічних, політичних і соціальних умов розвитку економіки країни.

Ключові слова: інновація, інноваційний розвиток, державна підтримка, аграрний сектор країни, дотації, аграрне виробництво, фінансування.

Khakhula B., Ph.D., Economics,
Associate Professor of the Department of Management
Bila Tserkva National Agrarian University

FOREIGN EXPERIENCE OF STATE SUPPORT FOR INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE COUNTRY AGRICULTURAL SECTOR

The article examines the experience of foreign countries regarding state support for innovative development of the domestic agricultural sector. It has been established that the investment activity of economic sectors is, as a rule, determined by their financial capabilities and attractiveness for investors. The latter, in turn, depends on the economic, political and social conditions of the country's economy.

Key words: innovation, innovative development, state support, agricultural sector of the country, subsidies, agricultural production, financing.

Державна підтримка аграрного сектора – це один із пріоритетних напрямів економічної політики в багатьох країнах світу, яке розглядається як необхідний інструмент аграрної політики в умовах ринку. Тому виникає необхідність проаналізувати рух інвестиційних ресурсів в системі держава – інституційна сфера – господарюючі суб'єкти аграрного сектора, вивчити інструменти регулювання інвестиційної діяльності.

У провідних країнах світу склалися спеціальні інститути, що займаються реалізацією інвестицій в аграрну сферу. Провідною формою інвестицій є кредитування, головною особливістю якого є високий рівень державної підтримки і кооперативні засади його реалізації.

Заслуговує на увагу вітчизняної практики досвід державної підтримки аграрного сектору економіки США, де майже 70 років поспіль держава намагається регулювати процеси відтворення у сільському господарстві. Важливою складовою такого регулювання є фінансово-кредитна підтримка [1].

Фінансування здійснюється шляхом виділення із державного бюджету асигнувань, які направляються на реалізацію цільових програм, які мають національне значення. На федеральному рівні виділяють дві цільові програми: стабілізації доходів і наукове забезпечення.

Окрім цього, на федеральному рівні діє більше 10 міжгалузевих цільових програм, які у різній степені торкаються інтересів сільського господарства і фермерів. До них відносять такі програми, як консервація земель та вилучення земель, продовольча допомога бідним верствам населення, маркетинг та інспекція, соціальний розвиток сільської місцевості та інші.

Фінансування цільових програм дозволяє за допомогою економічних важелів регулювати виробництво і розподіл певних видів сільськогосподарської продукції і

продовольства, тобто впливати на фермерські господарства через субсидії, ціни, кредити, дотації, тим самим впливаючи на економіку ферм. Виходячи з цього, механізми і масштаби фінансування, їх функціональна направленість залежать від економічної ситуації, яка складається на внутрішньому ринку США і світовому аграрному ринку [2].

Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва зумовлює необхідність у позичковому капіталі для фінансування поточних і капітальних затрат. Саме тому важливим у системі державного регулювання сільськогосподарського виробництва США є функціонування системи сільськогосподарського кредиту. Ця система впродовж усієї історії вирішувала одні й ті ж самі задачі: надання фермерам і підприємствам агробізнесу можливості одержання кредитних ресурсів на пільгових умовах; активне залучення у систему кредитування грошових коштів фермерів, фермерських кооперативів, а також приватного капіталу фірм і компаній агробізнесу.

Сільське господарство Словаччини після 1989 р. вступило у період істотних соціально-економічних перетворень, які були б направлені на відродження приватної власності і перехід на ринкові методи господарювання. Саме тому набутий досвід реформування аграрного виробництва у цій країні може бути цікавим для вітчизняної практики.

Нині фінансування сільськогосподарського виробництва Словаччини здійснюється із декількох джерел: власних коштів (прибуток і амортизація), державного бюджету і позабюджетних фондів, кредитів комерційних банків. Близько 60 % агропідприємств є рентабельними, але лише 20 % господарств мають нормальні фінансові умови функціонування [3].

Дотації з державного бюджету і позабюджетних фондів має безповоротний характер, їх особливістю є те, що вони направлені на підтримку суспільно вагомих програм. Зазначимо, що прямі дотації виділяються з метою підвищення доходів агропідприємств (наприклад, субвенції на підтримку ведення сільського господарства у гірських умовах). На системні дотації направляється майже 40 % усіх субвенцій, а розподіляються вони на основі диференційованих фіксованих виплат у розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь. Починаючи із 1996 р., відновлено дотування екологічно чистого агровиробництва у зв'язку зі вступом країни до Міжнародної організації органічного сільського господарства (IFOAM). Близько 10% дотацій направляється на інвестиції – на підтримку будівництва нових об'єктів сільськогосподарського призначення, технічну реконструкцію і модернізацію, на підтримку розсадників, на утримання великої рогатої худоби, закладку нових садів, виноградників, плантацій хмелю.

Непряма форма дотацій полягає у створенні умов для зниження витрат виробництва на сільськогосподарських підприємствах (часткова виплата за кредитами комерційним банкам і т.д.).

Важливу роль у підтримці аграрних підприємств Словаччини належить позабюджетним фондам – Державному фонду підтримки сільського господарства і продовольства, Державному фонду ринкового регулювання у сільському господарстві і Державному фонду охорони і покращення сільськогосподарських земель.

Узагальнюючи досвід надання державної фінансової підтримки сільському господарству у різних країнах, необхідно зазначити на диференційований її характер підтримки, що обумовлено станом сільського господарства і агропродовольчих ринків, можливостями національних бюджетів. Так, наприклад, у 2020 р. на підтримку фермерських господарств у Нідерландах та Австрії було виділено відповідно 63 та 58 % від загального обсягу субвенцій, які виділено усім галузям економіки цих країн. Водночас, в Італії цей показник становив 16,2 %, а у Португалії – 19 % [4].

Узагальнюючи набутий досвід організації державної фінансової підтримки сільського господарства у провідних країнах світу, зміну цільових параметрів цієї підтримки залежно від стану сільськогосподарського виробництва, а також стану національного та світового агропродовольчих ринків, в Україні та її регіонах при удосконаленні механізму інвестування аграрного сектора на сучасному етапі необхідно врахувати, на нашу думку, насамперед, наступні положення зарубіжного досвіду:

- нееквівалентний обмін (не на користь сільського господарства) і його негативні наслідки компенсуються аграрному сектору через надання, насамперед, державної фінансової підтримки;
- значні порівняно із вітчизняною практикою обсяги державної фінансової підтримки аграрному сектору;
- диференційний підхід до розподілу державної фінансової підтримки серед сільськогосподарських товаровиробників, у т.ч. залежно від рівня доходності господарств;
- виділення додаткових субсидій на виробництво найбільш значимих для країни видів сільськогосподарської продукції.

Інвестиційна активність галузей економіки, як правило, визначається їх фінансовими можливостями і привабливістю для інвесторів. Остання, у свою чергу, залежить від економічних, політичних і соціальних умов розвитку економіки, які об'єднуються в одне поняття – інвестиційний клімат. У світовому масштабі про рівень інвестиційної привабливості можна судити по рейтинговому значенню, привласненій даній державі або компанії одним з провідних агентств: Moody's, Fitch, S&P. При цьому рейтинг підприємства знаходиться під впливом рейтингу держави, на території якої воно здійснює свою діяльність, а інвестиційний рейтинг державних компаній не може бути вищим за рейтинг країни-власника.

Список використаних джерел:

1. Петлюк Л. О., Медведкова Н. С. Державна підтримка у забезпеченні розвитку аграрного сектору економіки України. Економіка та держава. 2021. № 2. С. 105-111.
2. Залізнюк В. П. Державна підтримка аграрного сектору економіки країни як основа забезпечення продовольчої безпеки. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 3. С.123-127.
3. Галанець В. В. Необхідність забезпечення державної підтримки аграрного сектору економіки у воєнних умовах. Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. № 2. С. 42-48.
4. Ткаченко О. С. Державна підтримка сільськогосподарських підприємств - реалії сьогодення. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 12. С. 27-30.

UDC 338.245:658.5

GRYNCHUK Y.S. Doctor of Economics
Bila Tserkva National Agrarian University
E-mail: Grynychuk1979@icloud.com

DIAGNOSTICS OF THE EXTERNAL AND INTERNAL ENTERPRISE ENVIRONMENT IN THE MARTIAL LAW CONDITIONS

In the conditions of instability, economic crisis and war the role of strategic management of the enterprise in Ukraine has changed. The development of entrepreneurship requires new management methods and approaches, readiness for risk, the introduction of non-standard solutions.

Key words: environment, enterprise, economic crisis, military operations, opportunities, threats.

Гринчук Ю.С. доктор економічних наук
Білоцерківський національний аграрний університет